

Asociația Culturală Pro Basarabia și Bucovina, Filiala București, organizează pe 16 aprilie 2019, cu începere de la ora 16:30, un nou eveniment dedicat cunoașterii orașelor Marii Uniri a românilor de la 1918. Orașul Cernăuți, capitala Bucovinei istorice este cadrul central al acestui eveniment, care va fi cunoscut de această dată nu din punct de vedere al evenimentelor istorice petrecute în arealul său ci din punct de vedere al arhitecturii sale, prin lucrarea de referință „Cernăuți. Arhitectură europeană. Arhitectură românească, 1860-1940”, care va fi lansată cu această ocazie, în prezența autorului – arhitectul Octavian CARABELA și a membrilor Societății pentru Cultura și literatura română în Bucovina, invitația speciali la acest eveniment, transmite www.romaniabreakingnews.ro , preluat de Romanian Global News.

Despre valoarea volumului ce urmează a fi lansat la București, domnul Ștefan BROASCĂ (Cernăuți) a realizat o recenzie cu ocazia lansării la Cernăuți și publicat pe portalul de presă cernăuțean – bucpres.eu

(...) De fapt, după toate aparențele, este un prim album masiv, mai cuprinzător și variat cu pretenții de a se prezenta drept unul exhaustiv, cel puțin pentru perioada pe care s-au angajat autorii și alcătuitoarii să ne-o ofere începând cu anul 1860, adică de când Bucovina s-a desprins din strânsoarea administrativă a Galiției, devenind o unitate teritorială separată în cadrul Imperiului Habsburgic, și până la ocuparea acestui ținut de către Uniunea Sovietică, în iunie 1940, în baza pactului criminal Molotov-Ribbentrop, în cursul cărei anexări s-a înșfăcat și o parte din vechiul regat al României, adică Ținutul Herței. Deși albumul conține și o scurtă istorie a Bucovinei, credem că precizările de mai sus nu sunt de prisos, precum la fel de necesar este să reamintim că raptul Bucovinei s-a produs în anul 1775, când Austria a obținut de la turci această parte a Moldovei medievale în urma unui târg ticălos, adică tot a unui pact fatidic, dar între alte imperii, care de acum toate s-au risipit în neantul timpului, însă soarta teritoriului respectiv rămânând pecetluită pentru următoarele două secole și mai bine. Fără o cunoaștere, fie și sumară, a istoriei zbuciumate și nenorocite a Bucovinei, multe lucruri cu greu pot fi înțelese, iar cei care o stăpânesc în prezent nici nu-și fac prea mari griji în această privință, ba dimpotrivă, când e cu putință nu se aventurează în discuții prea îndepărtate în timp, rezumându-se aproape în exclusivitate la perioada austriacă a Bucovinei, uneori, ce-i drept, fiind pomeniți și turcii. De aceea, bunăoară, gramota domnitorului Alexandru cel Bun care

conține prima atestare a Cernăuțiului este expusă pe zidul din Piața Centrală în așa fel ca denumirea țării de atunci să nu mai apară deloc, în acest fel istoria de cinci sute de ani a orașului de pe Prut în cadrul Moldovei fiind ștearsă cu o singură mișcare de burete. Concluzia pe care o facem în această scurtă introducere este aceea că istoria explică multe lucruri și referitor la arhitectura orașului Cernăuți, edificiile vrând-nevrând constituind mărturiile de netăgăduit și martorii în piatră, tăcuți, dar ... grăitori, ai epocilor trecute.

Este vorba de albumul „Cernăuți. Arhitectură europeană. Arhitectură românească, 1860-1940”, Ed. Simetria, București, 2018, reprezentând o impresionantă carte, prima pe acest subiect în limba română și editată în România în condiții grafice aproape excelente, care conține mai multe studii aparținând unor autori de la București (Octavian Carabela, Mihaela Criticos), Chișinău (Aurelia Carпов) și, evident, Cernăuți (Irina Korotun, Dragoș Olaru). De aceea, înainte de a emite anumite considerații privind fondul ei, se cuvine a sublinia semnificația unei asemenea apariții editoriale pentru noi, românii din Nordul Bucovinei, și nu numai, fiindcă altfel nici nu ar fi apărut, care este una, fără îndoială, deosebită și importantă, venind să aducă în acest context o viziune puțin diferită față de cea existentă, mai mult sau mai puțin oficială și unilaterală de aici, care este menită să treacă cu vederea total sau să minimalizeze cât mai mult cu putință contribuția esențială a românilor la moștenirea arhitecturală de care dispune astăzi acest oraș, denumit în perioada austriacă „Mica Vienă”, iar în cea interbelică „Micul Paris”. Trebuie să precizăm că deși este vorba de mai mulți autori, ale căror studii alcătuiesc volumul în discuție, totuși alcătuitoarea este unul singur, și anume arhitectul bucureștean Octavian Carabela, care, după câte știm, a inițiat acest proiect, i-a animat și pe alți colegi ai săi, a adunat materialele necesare, s-a documentat la fața locului cu sprijinul și ajutorul arhivistului cernăuțean Dragoș Olaru, tot el ne prezintă și notele de rigoare asupra ediției, dar și o scurtă și neutră istorie (chiar de istoria niciodată nu este neutră) a Bucovinei, adică a conceput și a realizat albumul așa cum îl ținem noi în mână acum. În ceea ce privește titlul, este evident că nu ni se pare a fi unul concludent, alcătuitoarea dând dovadă de rețineră și realism necutezând să lase pe copertă doar titlul de „Arhitectură românească”, fiindcă într-adevăr ar fi fost incomplet și impropriu, deși cealaltă componentă a lui – „Arhitectură europeană” – este la fel de echivocă și eufemistică, fără să ne confere în acest sens nimic caracteristic și specific vizavi de arhitectura Cernăuțiului. La fel de europeană va fi și arhitectura Timișoarei sau a Oradei, Lembergului sau a Cracoviei, având în vedere că aceste orașe tot făceau parte în acea perioadă din Imperiul Austro-Ungar, ca și Cernăuțiul, însă fiecare din ele rămân inconfundabile până astăzi din punct de vedere arhitectonic, dispunând de câte un profil distinct, în sensul respectiv nu prin trăsăturile lor general-europene, ci anume prin cele locale și naționale în ultimă instanță. Nu arhitectura europeană imprimă orașului nostru acel aspect inconfundabil, fermecător și unic, recunoscut de toată lumea, ci cu totul altceva, adică particularitățile spațiului geografic, cele culturale și de civilizație ale oamenilor care au populat această zonă etnografică și care timp de jumătate de mileniu nu a reprezentat decât Țara de Sus a Moldovei, pentru ca mai târziu, odată cu ruperea ei de la matcă de către Austria, să se interfereze cu alte elemente – inițial german (imperial-colonial), iar mai târziu – rutean și evreiesc.

Dacă Cernăuțiul era numit sub stăpânirea austriacă „Mica Vienă”, acest fapt se datorează înainte de toate asemănării sale cu capitala imperiului, care nu era deloc întâmplătoare, deoarece aici, la fel ca în orice altă zonă a imperiului, se implementau în mod firesc politicile de sistematizare și construcție ale așezărilor urbane specifice statului în care era încadrat, care erau supravegheate la fața locului cu extremă severitate de către servicii speciale. Nu doar edificiile publice, ci și cele rezidențiale mai importante erau proiectate de către arhitecți notorii din metropolă care aveau o viziune strict integră asupra imaginii arhitecturale a orașelor principale ale imperiului, adică promovau anumite curente și stiluri, dar le aplicau și din perspectiva tradițiilor locului. Arhitecții autohtoni care au apărut mai târziu bineînțeles că se conformau exigențelor arhitecturale instituite de sus, însă dispuneau într-un fel și de mai mult curaj și inițiativă în ceea ce privea utilizarea unor forme și elemente tradiționale românești sau evreiești, bunăoară. Într-un fel, așa se explică faptul că particularitatea definitorie a arhitecturii Cernăuțiului din perioada austriacă o reprezintă anume eclectismul, deși există destule edificii aparținând unor stiluri distincte, pure, de exemplu, Secession, clasic, baroc sau gotic, dar și maur cu prefixul „neo-” de rigoare, reprezentate destul de plener în album. Anume din cauza stilului său eclectic, Nicolae Iorga vedea în Reședința Mitropolitană o construcție „hidoasă”, el dorindu-și ca acest locaș emblematic al ortodoxismului din Europa de Est să fi identificat predominant trăsăturile arhitecturii naționale de cult, cu atât mai mult că un asemenea stil în construcția bisericilor și mănăstirilor are rădăcini destul de adânci atât în Moldova, cât și în Muntenia. Mihaela Criticos, autoarea studiului „Cernăuți în timpul administrației austriece (1860-1918)” subliniază cu totală justete că „pentru arhitectura oficială promovată la Viena și preluată, păstrând proporțiile, la Cernăuți, nu se pune problema expresiei unei identități naționale”, impunându-se „peticelor” care alcătuiau caftanul habsburgic „o arhitectură internaționalizantă”, care să exprime „o identitate imperială, universală”, deși unele minorități (ungurii, bunăoară), tindeau să-și afirme în arhitectură propria identitate etnică. De ce oare să nu fi fost animați de asemenea dispoziții și românii din Bucovina, în special spre sfârșitul stăpânirii austriece când existau deja destui arhitecți autohtoni? Oricum, în cele din urmă anume eclectismul din perioada austriacă, care de-a lungul timpului la fel a evoluat și a fost supus diferitelor influențe, proces oglindit destul de convingător și concludent în studiul respectiv, dar și stilul neoromânesc din perioada interbelică în arhitectura Cernăuțiului îi conferă orașului de astăzi o imagine singulară și inconfundabilă, constituind o adevărată carte de vizită a sa.

Fondul imobiliar de dimensiuni mari (administrativ, rezidențial), dar și cel de dimensiuni mai reduse (vile) din prezent al centrului istoric al Cernăuțiului a fost construit în proporție de circa 60 la sută în perioada austriacă și 40 la sută în perioada interbelică. Raportată la intervalele de timp, această proporție nu este în favoarea celei de-a doua perioade, care a fost în realitate deosebit de redusă – 12-15 ani, exceptând anii 20 și cei ai crizei economice mondiale ce au afectat foarte mult și România, față de un secol și mai bine al stăpânirii austriece. Acest lucru, de altfel, îl explică foarte bine în studiul său, „Construcția interbelică în Cernăuți”, arhivistul Dragoș Olaru, căruia i se datorează și majoritatea din pozele edificiilor expuse, multe din informațiile privitoare la realizarea acestora, dar și date prețioase despre arhitecți, precum schițe și planșe de proiect ale celor mai emblematică clădiri puse la dispoziția autorilor de asemenea de către Domnia Sa. Revenind la perioada 1914-1926, care este considerată a fi deosebit de dificilă pentru România în general de după Marea Unire, devastată de război, iar

mai târziu afectată dur de criza economică, situația respectivă fiind la fel și pentru Bucovina, pe teritoriul căreia armatele beligerante s-au succedat în repetate rânduri cu consecințe nefaste pentru populație și pentru viața economică a ținutului, autorul studiului de mai sus a stabilit pe baza documentelor din arhivă că în acest răstimp doar în centrul istoric al orașului s-au construit 947 de case față de 4150 câte existau la acea dată și care proveneau din perioada austriacă. Adică într-un deceniu și ceva s-a construit circa 25 la sută din tot ce s-a realizat aproape într-un secol și jumătate sub stăpânirea austriacă. Dar mai trebuie să avem în vedere că grosul edificiilor din perioada interbelică revine ultimului deceniu, deoarece anume în acest interval de timp s-au ridicat cele mai importante edificii, emblematice și definitorii pentru arhitectura actuală a orașului, pe care nu le mai enumerăm aici, deoarece sunt expuse în album cu lux de amănunte, așa zice. Totuși, s-ar cuveni să facem o paralelă și în ceea ce privește contribuția din perioadele sovietică și ucraineană la această moștenire arhitectonică a orașului de pe durata ultimilor 70-80 de ani, care practic este nulă, însă zăbovind pe lângă grupurile de turiști care se bulucesc în centrul Cernăuțiului și ascultând explicațiile debitate cu patos și însuflețire nereținută de către ghizi, pur și simplu îți se vestejesc urechile, după cum spune un proverb local, de ceea ce îți-i dat să auzi. Bunăoară, prosperitatea imobiliară din anii interbelici s-a produs „sub crunta ocupație românească”... În schimb, turiștilor din România li se spune la modul foarte serios că, chipurile, „Hrușciiov a intenționat la un moment dat să distrugă centrul istoric al Cernăuțiului”, însă datorită rezistenței eroice a știți voi cui nu s-a produs acest lucru (am auzit-o cu propriile urechi) și de aceea ne putem bucura acum de toată această bogăție arhitecturală...ȘTEFAN BROASCĂ, Cernăuți